

Avdelningen för energieffektivisering
Enheten för resurseffektivt samhälle
Adam Mickiewicz
016-542 06 30
adam.mickiewicz@energimyndigheten.se

Datum
2017-02-27

Ert datum
2016-10-18

Diariet
2016-009674

Ert dnr
M2015/04128/Nm

Regeringskansliet
Miljö- och Energidepartementet
Naturmiljöenheten
m.registrator@regeringskansliet.se

Yttrande angående Riksintresseutredningens slutbetänkande Planering och beslut för hållbar utveckling SOU 2015:99

Sammanfattning

- Energimyndigheten avstyrker utredningens förslag. Huvudorsakerna till ställningstagandet är att förslagen skapar ett onödigt komplicerat och otydligt riksintressesystem som därutöver inte bedöms åtgärda de problem som finns i dagens system.
- Energimyndigheten menar att det finns problem inom det befintliga systemet för riksintressen men är av åsikten att dessa har sin grund i hur berörda regelverk tillämpas och inte i regelverkens utformning.
- Energimyndigheten bedömer att utredningens förslag kring införandet av väsentliga allmänna intressen äventyrar syftet med riksintressen. Det medför att riksintresseanspråk som utpekas av expertmyndigheter får en försvagad status.
- Energimyndigheten anser att Boverkets roll inom tillämpningen av det befintliga riksintressesystemet bör tydliggöras. Några av utredningens förslag kan vidareutvecklas för att tillgodose detta behov.
- Energimyndigheten anser att de konsekvensanalyser som framförs i utredningen gällande kostnader och nyttor skulle behöva utvecklas ytterligare. De kostnader som framförs i utredningen överensstämmer inte med Energimyndighetens egna erfarenheter.

Energimyndighetens ställningstagande

Energimyndigheten anser att riksintressesystemet har ett tydligt syfte som möjliggör att statliga intressen tillgodoses och beaktas vid kommunal planering. Det är centralt att utpekandet av ett riksintresseanspråk inte per automatik innebär att det angivna riksintresset får genomslag vid beslut om ändrad mark- och vattenanvändning. Energimyndigheten anser att utredningen inte i tillräcklig omfattning belyser om den totala andelen riksintresseanspråk i Sverige verkligen utgör ett problem.

Enligt Energimyndigheten handlar det mer om ett tillämpningsproblem där bland annat brist på tydliga värdebeskrivningar för respektive riksintresseanspråk ibland saknas. Det får till följd att det i praktiken är svårt att väga riksintresseanspråk mot varandra. Energimyndigheten anser att det är en brist av utredningen att inte klargöra hur en tydligare tillämpning av befintliga regelverk kan utformas och vara ett alternativ till utredningens huvudförslag.

Enligt Energimyndigheten finns det redan i dagens system en potential för riksintresseansvariga myndigheter att arbeta med riksintresseområdenas värdebeskrivningar på ett sådant sätt som leder till förenklingar vid tillämpning. Ett flertal myndigheter, däribland Energimyndigheten, har inom befintligt regelverk tagit fram övergripande kriterier vid bedömning av riksintresseanspråk.

Energimyndigheten anser att Boverkets insatser kring att samordna sektorsmyndigheterna har varit begränsat de senaste åren när det gäller hur riksintressesystemet ska tillämpas. Utredningens förslag att Boverket ges i uppdrag att ta fram en handbok för tillämpning av riksintressearbete skulle därför bidra till en önskvärd utveckling. Samtidigt bör aktuella riksintressen tillgängliggöras i länsstyrelsernas planeringskatalog. Energimyndigheten anser även att Boverket med fördel ges ett uppdrag om en kartläggning kring hur myndigheterna arbetar med riksintressen. Vilka riksintressen har värdebeskrivningar och kartmaterial? Vilka är under översyn? Finns det några goda exempel? Dessa frågor besvaras nämligen inte i utredningens slutbetänkande.

Energimyndigheten avstyrker förslaget om väsentliga allmänna intressen. Energimyndigheten anser att utformningen av förslaget är komplicerad och svåröverskådlig. Förslaget riskerar att kraftigt försvaga utpekade riksintressen och göra att hela riksintressesystemet äventyras. Utredningen har inte klarlagt fördelarna med ett särskilt utpekande av "områden av väsentligt allmänt intresse" jämfört med dagens ordning. Energimyndighetens bedömning är att det inom planprocessen och på prövningsmyndigheter redan i nuvarande system finns möjlighet att bedöma riksintresseanspråk utifrån en helhetssyn.

Energimyndigheten avstyrker förslaget om att införa en så kallad ventil i Miljöbalkens kap. 3 § 20. Energimyndigheten anser att förslaget om en ventil är komplicerat och tidsödande för de inblandade parterna och det är svårt att se hur förslaget uppfyller utredningsdirektiven.

Energimyndigheten anser att de konsekvensanalyser som framförs i utredningen gällande kostnader och nyttor skulle behöva utvecklas ytterligare. De kostnader som framförs i utredningen överensstämmer inte med Energimyndighetens egna erfarenheter.

Specifika synpunkter

Nedanstående synpunkter går in på detaljer och är ytterligare underlag för Energimyndighetens ställningstagande.

Avsnitt 11.4 Väsentliga allmänna intressen

Energimyndigheten anser att förslaget om införande av väsentligt allmänna intressen som helhet riskerar att förlänga och komplicera arbetet för en hållbar användning av mark- och vattenresurser. Allmänna intressen kan lyftas generellt i den översiktliga planeringen som viktiga att ta hänsyn till och behöver inte alltid finnas angivna på en karta.

Motivet enligt utredningen till att införa väsentliga allmänna intressen sägs vara att endast 50 % av kommunerna redovisar allmänna intressen enligt 3 kap. i miljöbalken i sin översiktsplanering. Den statistik som presenteras i utredningens 6:e kapitel anser Energimyndigheten vara otillräcklig. Myndigheten förordar en djupare analys över varför inte alla kommuner redovisar allmänna intressen enligt 3 kap. 2-3 §§, innan det går att dra slutsatser som utgör en grund för införandet av en helt ny nivå i regelverket.

Avsnitt 11.6.1 Påtaglig skada ersätts av att intresset ska tillgodoses

För både bestämmelser i 3 kap. och 4 kap. 1 § miljöbalken föreslås att den tidigare definitionen *påtaglig skada* ersätts med *tillgodoses*. Energimyndigheten avstyrker förslaget om att ersätta *påtaglig skada* med *tillgodoses* med hänsyn till att det föreslagna begreppet inte anses underlätta för bedömningar och beaktande av olika riksintressen.

Avsnitt 11.5.7 Aktualitetsprövning av områden av riksintresse

Energimyndigheten avstyrker förslaget om att riksintressen ska aktualitetsprövas minst vart 8:e år. Energimyndigheten bedömer att riksintressen anges med ett långsiktigt perspektiv och att de bör uppdateras vid behov eller efter synpunkter från länsstyrelsen vilket redan är möjligt enligt 4 § nuvarande hushållningsförordning.

Avsnitt 1.3 Förslag till förordning om ändring i förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden

I förslaget till ändring av 5 § tredje stycket hushållningsförordningen anges att länsstyrelsens arbete ska grundas på underlag från sektorsmyndigheterna. Samtidigt föreslås det att, för ett område som omfattas av en havsplan enligt 4 kap. 10 § miljöbalken, grunda länsstyrelsens arbete på havsplanen. Energimyndigheten anser att havsplaner precis som översiktsplaner ska vara vägledande för tillämpningen av riksintressen och att detta därför ska ändras. Energimyndigheten menar att havsplaner inte kan ersätta underlagen från sektorsmyndigheterna för länsstyrelsernas arbete.

I förslaget till ändring av 11 § 3:e stycket hushållningsförordningen står att sektorsmyndigheterna inom sina ansvarsområden, i samråd med Boverket ska

lämna förslag till kriterier till regeringen. Energimyndigheten anser att kriterier istället ska föreslås *efter* samråd med Boverket. Sektorsmyndigheterna är expertmyndigheter inom sina respektive verksamhetsområden och Boverkets roll bör relateras till det.

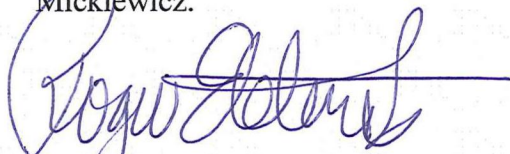
I förslaget till ändring av 13 § första stycket hushållningsförordningen anges att fler aktörer ska höras vid angivande av riksintressen jämfört med tidigare. Förslaget innebär att även kommuner och regionala organ ska höras vid samråd. Energimyndigheten anser att förslaget tillämpningsmässigt blir omfattande och tidskrävande. Dessutom finns risken att det nationella perspektivet förminskas. Processen bör istället bestå av att länsstyrelserna samråder med kommunerna och sammanställer synpunkter för länet som meddelas samlat till sektorsmyndigheten.

Dessutom så anges i förslaget till ändring, möjligheten för kommunen att överpröva förslag om riksintressen till regeringen. Energimyndigheten bedömer att förfarandet medför att sektorsmyndigheternas arbete vid utpekande av riksintressen försvåras.

Avsnitt 1.1 förslag till lag om ändring i miljöbalken (1998:808)

I den nuvarande lagstiftningen *skall* riksintressen skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningar inom riksintresseområdet. I utredningens förslag har begreppet *skall* ersatts med *kan*. Därutöver har delarna om tillkomst och utnyttjande av anläggningarna tagits bort. Energimyndigheten anser att utredningens förslag minskar riksintressenas status och värde. Myndigheten anser vidare att det är viktigt att riksintressen skyddas mot åtgärder som kan försvåra för tillkomst och nyttjande.

Beslut i detta ärende har fattats av t.f. generaldirektören Roger Eklund. Vid den slutliga handläggningen har därutöver deltagit avdelningscheferna Anita Aspegren, Anneli Eriksson, Zofia Lublin, Rémy Kolessar och Caroline Asserup, direktören för strategiska frågor Mattias Eriksson, chefsjuristen Johan Holgersson och forskningsdirektören Birgitta Palmberger samt handläggarna Adam Mickiewicz, Matilda Schön, Tobias Walla, David Åhs, Annica Gustafsson, Helena Leander och Astrid Fell. Föredragande har varit handläggaren Adam Mickiewicz.

Roger Eklund
Adam Mickiewicz